

УДК 378.016:811.161.2]:159.955

Л. С. Цоуфал

*ст. викл. кафедри української мови
Криворізький державний педагогічний університет*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ОСНОВИ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА”

DEVELOPMENT OF STUDENTS' CRITICAL THINKING WHILE STUDYING THE COURSE “PRINCIPLES OF ACADEMIC WRITING”

У публікації розглянуто проблему розвитку критичного мислення студентів, схарактеризовано вміння і навички критичного мислення, необхідні здобувачам вищої освіти для ефективного виконання навчальних завдань, запропоновано зразки вправ для оволодіння основами академічного письма, приділено увагу академічному есе як жанру наукового спілкування.

Ключові слова: *розвиток мислення студентів, критичне мислення, академічне есе.*

The publication deals with the problem of development of students' critical thinking, also skills of critical thinking are characterized which are necessary for students to accomplish training tasks effectively, examples of tasks are offered in order to master principles of academic writing, significant attention is paid to an academic essay as a genre of scientific communication.

Key words: *development of students' thinking, critical thinking, an academic essay.*

Реалії сучасного життя, що характеризуються посиленням процесу євроінтеграції, розширенням соціокультурних зв'язків, запровадженням новітніх інформаційних технологій, вимагають підготовки освічених, мобільних, творчих фахівців. Реформування системи освіти важливого значення надає формуванню інтелектуальної та емоційної сфер особистості студентів, тому постійна увага до розвитку їхнього критичного мислення є одним із провідних завдань викладачів.

Проблема розвитку критичного мислення зумовлена тим, що динаміка економічного, технологічного і соціального прогресу вимагає від випускників закладів вищої освіти здатності

швидко адаптуватися до професійної діяльності, ефективно розв'язувати будь-які нестандартні ситуації, готовності до самоосвіти. Слушною й актуальною є думка американського науковця Джона Дьюї про те, що завдання сучасного педагога полягає не в наданні інформації, а в тому, щоб розвивати мислення, формувати вміння й навички аналізувати факти і явища, адекватно оцінювати їх, визначати шляхи розв'язання проблем, які можуть виникнути в нових обставинах.

Розвивати критичне мислення – це значить навчати студентів аналізувати інформацію, виробляти вміння бачити змістові помилки й логічні недоліки у висловленнях, давати оцінку запропонованим твердженням, добирати аргументи для доведення власних думок чи спростування отриманої інформації, формувати здатність формулювати обґрунтовані висновки, приймати самостійні рішення та прогнозувати результати.

Під час вивчення курсу “Основи академічного письма” [1] студентам на кожному практичному занятті пропонуються завдання, спрямовані на засвоєння технологій створення, аналізу та редагування академічного тексту, вироблення навичок комунікативно виправдано користуватися засобами мови для створення відповідних зразків наукової комунікації. Ефективна робота щодо реалізації мети курсу можлива лише за умови постійної уваги до формування критичності мислення, що виявляється в таких ознаках, як усвідомленість, самостійність, обґрунтованість, рефлексивність.

Наведемо зразки завдань, використання яких сприяє навчанню студентів мислити критично:

1. *Висловіть власні міркування щодо оприлюднених наукових позицій. Доведіть або спростуйте правильність відповідних тверджень* [1, с. 17].

2. *Уважно прочитайте запропоновані витлумачення поняття “академічна грамотність”. Піддайте їх критичному аналізу. Яке з них, на Вашу думку, найбільш адекватно відображає сутність актуалізованого поняття, а яке варто вважати контекстуально зумовленим?* [1, с. 30]

3. Повний варіант академічного тексту “Види лінгвістичних мініатюр” містить кілька дефініцій ключових понять. Зіставте й проаналізуйте їх. Чим зумовлена необхідність використання таких витлумачень і які важливі аспекти вони репрезентують? Висловіть власні критичні міркування [1, с. 54].

4. Послугуючись логічними основами аргументації, доведіть (або спростуйте!) актуалізовані твердження. При спростуванні апелюйте до таких основних способів, як контраргумент, антитеза, доведення хибності аргументів, якими обґрунтовано твердження і т. ін. [1, с. 63].

5. Доведіть або спростуйте істинність запропонованих тверджень. Назвіть засоби досягнення точності, послідовності, зрозумілості. Прокоментуйте логіко-смысловий аналіз побудови речень [1, с. 81].

На думку Т. Хачумян, важливими якостями критичного мислення є уміння аналізувати інформацію, зібрану з різних джерел, стосовно її достовірності, точності, корисності для розв’язання поставленої проблеми; чітко й продумано викладати свої думки, аргументовано доводити свою позицію, розпізнавати суперечливі дані, судження, аргументи, знаходити і виправляти помилки в чужих розмірковуваннях та визнавати їх у своїх [2].

Означена дидактична проблема для вітчизняної педагогіки нова, однак вивчення досвіду зарубіжних дослідників (М. Ліпман, Є. Полат, Ч. Темпл, С. Уолтер) дає змогу стверджувати, що дієвим засобом вироблення вмінь і навичок критичного мислення, окрім постановки проблемних питань і створення проблемних ситуацій, є есе як жанр писемної комунікації, наукової зокрема. У невеликому за обсягом тексті автор розкриває певну проблему, подає аналіз чужих поглядів та переконливо й аргументовано висловлює власні думки. Академічне есе як один із жанрів академічного письма має певні особливості щодо змістового наповнення, структури та способів організації, тому необхідно систематично й послідовно формувати у студентів відповідні вміння і навички, зокрема

пропонувати завдання, що передбачають доведення запропонованих тверджень, аргументування тез, висловлення думок на певні теми.

1. *Доведіть або спростуйте істинність запропонованих тверджень.*

Наука – це спорт, гімнастика розуму, що приносить задоволення [1, с. 111].

2. *Власні міркування на одну із запропонованих тем оформіть у вигляді зв'язного тексту відповідного різновиду. Спродукований текст піддайте мовностилістичному аналізу крізь призму семантичної валентності. Виправте й поясніть наявні (якщо наявні!) в ньому різновиди лексико-фразеологічних порушень. Відредагуйте одиниці дотекстового рівня.*

Доброякісний науковий твір читати легко, а писати важко.

Мистецтво – це я, наука – це ми [1, с. 121].

Уміння критично мислити забезпечує здатність знаходити шляхи розв'язання навчальних і життєвих завдань, сприяє накопиченню фундаментальних і спеціальних знань, розширює світогляд.

Отже, розвивати критичне мислення студентів – актуальне завдання викладача вищої школи, якому необхідно приділяти увагу під час вивчення як теоретичних, так і практичних курсів. Сформованість зазначеної інтелектуальної якості особистості забезпечує високий рівень реалізації освітніх завдань. Курс “Основи академічного письма” має великий дидактичний потенціал для розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти.

Література

1. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма : практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с.

2. Хачумян Т. І. Формування критичного мислення студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харків, 2005. 24 с.